

Nu avea nici una dintre îndeletnicirile pe care le aveau tații colegilor noștri : nu mergea la vânătoare, nu juca pocher, nu pescuia, nu bea, nu fuma. Ședea numai în salon și citea.

Cu toate acestea, ne-am putut convinge că trecea mai puțin neobservat decât am fi dorit-o : în anul acela, școala vuia ca un stup, din pricina a tot felul de zvonuri în legătură cu apărarea lui Tom Robinson, și nimic din ceea ce ne-a fost dat să auzim nu era în favoarea lui Atticus. După conflictul cu Cecil Jacobs, când m-am compromis adoptînd o politică de lașitate, a început să meargă vorba că Scout Finch nu se mai bate fiindcă nu-i dă voie tatăl ei. Lucru care nu era întru totul adevărat: renunțasem să mă mai bat pentru Atticus în public, dar în familie mă aflam pe teren privat. Eram gata să mă bat cu dinții și cu ghearele cu orice rubedenie, pînă la verii de-a șaptea spiță, ceea ce Francis Hancock, bunăoară, o știa prea bine.

Cînd ne dăruise puștile cu aer comprimat, Atticus nu se arătase dispus să ne învețe să tragem. Primele noțiuni de tir ni le dăduse unchiul Jack, spunîndu-ne că pe Atticus nu-l interesează armele. Într-o bună zi, Atticus îi puse în vedere lui Jem :

— Aș prefera să tragi în cutii de conserve în curtea din dos, dar știu prea bine că ai să tragi în păsări. Vezi, împușcă și tu cîte gaițe albastre vrei, desigur, dacă le poți nimeri, dar ia seama : e păcat să ucizi o pasăre cîntătoare¹.

1. Textual: „...it's a sin to kill a mockingbird“.
Mockingbird (Mimus polyglottos polyglottos)

Era prima dată cînd îl auzeam pe Atticus spunînd că e păcat să faci ceva, de aceea am întreat-o pe domnișoara Maudie ce voise să spună.

— Taică-tău are dreptate. Păsările cîntătoare nu fac altceva decît să cînte, spre desfătarea noastră. Ele nu strică grădinile oamenilor, nu-și fac cuibul în lanurile de porumb, în schimb își pun tot sufletul cîntînd pentru noi. De asta e păcat să ucizi o pasăre cîntătoare.

— Domnișoară Maudie, ăsta-i un cartier bătrînesc, nu-i așa?

— În orice caz, e cel mai vechi din oraș.

— Nu, vreau să spun că toți vecinii de pe strada noastră sînt bătrîni. Jem și cu mine sîntem singurii copii din cartier. Doamna Dubose are aproape o sută de ani, domnișoara Rachel e bătrînă, la fel și dumneavoastră și cu Atticus.

— N-aș spune că a avea cincizeci de ani înseamnă a fi cine știe ce bătrîn, replică ea întepată. Încă nu mă duce nimeni cu căruciorul. Și nici pe taică-tău. Dar trebuie să recunosc că s-a-ndurat de mine Providența cînd mi-a luat foc bătrînul mausoleu. Sînt prea bătrînă ca să-l mai întrețin... Poate că ai dreptate, Jean Louise, ăsta-i un cartier așezat. Iar tu nu prea ai de-a face cu tineretul, așa-i?

— Ba da, la școală.

aparține unei specii americane de păsări cîntătoare, cu viers frumos, exuberant, care are de asemenea darul de a imita chemările altor zburătoare.

— Nu-i vorba de copii, ci de tineri, de oameni tineri. Dar știi ceva? Ai mare noroc. Tu și cu Jem beneficiați de vîrsta tatălui vostru. Dacă ar avea numai treizeci de ani, viața voastră ar fi cu totul alta...

— Sigur. Atticus nu știe să facă nimic...

— Nici nu-ți închipui, replică domnișoara Maudie, cîte știe să facă taică-tău.

— Și ce știe să facă?

— De pildă, să facă atît de bine testamentul cuiva, încît să nu-l mai poată anula nimeni.

— Și altceva?...

— Ei bine, ai știut vreodată că este cel mai bun jucător de șah din oraș? Cînd ne întîlneam la Debarcader, Atticus Finch îi bătea pe toți jucătorii de pe cele două maluri ale rîului.

— Doamne sfinte, domnișoară Maudie! Ce vorbiți? Jem și cu mine îl batem mereu!

— Ar fi timpul să înțelegi că se lasă dinadins. Dar știai că se pricepe să cînte la drîmbă?

Această realizare modestă mă făcu să-mi fie și mai rușine de taică-meu.

— *Și apoi...* începu ea.

— Și apoi ce, domnișoară Maudie?

— Ei bine... nimic. Nimic... Cred că toate acestea ar trebui să te facă să fii mîndră de el. Nu oricine știe să cînte la drîmbă. Și acum, ferește-te din calea dulgherilor. Du-te mai bine acasă. Trebuie să-mi văd de azalee și nu pot să am grijă și de tine. Să nu te lovească vreo scîndură.

M-am înapoiat în curtea noastră și l-am găsit pe Jem trăgînd într-o cutie de conserve, ceea ce mi s-a părut stupid, cînd erau atîtea

gaițe de jur împrejur. M-am dus în curtea din față, unde mi-am găsit de lucru pentru vreo două ceasuri. Am înălțat lângă poartă un parapet improvizat dintr-un cauciuc de automobil, o cutie de ambalaj de portocale, un coș pentru rufe, scaunele de pe verandă și un mic drapel al țării, primit de la Jem, care-l găsisese într-o cutie de fulgi de porumb.

Cînd Atticus veni acasă la ora mesei, mă găsi ghemuită la pămînt, țintind cu pușca spre stradă.

— În ce vrei să tragi? se interesă el.

— În fundul domnișoarei Maudie.

Atticus se întoarse și zări ținta mea opulentă aplecată asupra unor tufișuri. Își dădu pălăria pe ceafă și traversă strada.

— Maudie, strigă el, consider de datoria mea să te previn că ești în mare pericol.

Domnișoara Maudie se ridică și se uită la mine.

— Atticus, zise ea, ești un drac împielit.

Înapoindu-se, Atticus îmi ordonă retragerea.

— Să nu te mai prind vreodată că ochești pe cineva, mă amenință el.

Tare aș fi vrut ca tata să fie cu adevărat un drac împielit! Am sondat-o pe Calpurnia în această privință.

— Domnul Finch? răspunse ea. E-n stare de o mulțime de lucruri.

— De exemplu?

Calpurnia își scărpină creștetul încurcată.

— Să-ți spun drept, nu prea știu.

Situație pe care Jem o scoase și mai bine în evidență cînd îl întrebă dacă va juca pentru

metodiști, iar Atticus îi răspunse că e prea bătrîn pentru asta și că nu ține deloc să-și rupă gîtul. Metodiștii încercau să plătească ipoteca pentru biserica lor și-i provocaseră pe bapțiști la un meci de fotbal. Se pare că toți tații din oraș, în afară de Atticus, participau la meci. Jem declară la început că nici nu se gîndește să se ducă, dar nefiind în stare să reziste ispitei fotbalului, sub orice chip s-ar fi înfățișat, a stat și el lîngă mine și Atticus, la peluză, și l-a urmărit pe tatăl lui Cecil Jacobs cum înscria pentru bapțiști gol după gol.

Într-o sîmbătă, Jem și cu mine ne-am gîndit să pornim în explorare cu puștile noastre cu aer comprimat, în speranța că vom găsi vreun iepure sau vreo veveriță. Nu ne depărtaserăm cu mai mult de cinci sute de metri de proprietatea Radley, cînd am băgat de seamă că Jem se-nchiondora la ceva din josul străzii: întorsese capul și căta cu coada ochiului.

— Un' te uiți?

— La cîinele ăla bătrîn de acolo, murmură el.

— E bătrînul Tim Johnson, nu-i așa?

— Îhî.

Tim Johnson era al domnului Harry Johnson, care conducea autobuzul de Mobile și locuia la bariera de sud a orașului. Tim era un prepe-licar cafeniu, răsfațatul orașului.

— Dar ce face acolo?

— Nu știu, Scout. Hai mai bine acasă.

— Păi, Jem, sîntem în februarie.

— Ei și? Am s-o întreb pe Caly.

Ne întoarserăm în goană și năvălirăm în bucătărie.

— Caly, strigă Jem, vino în stradă o clipă!
— De ce, Jem? Nu pot să ies în stradă de câte ori îți vine ție cheful.

— Vino-n stradă să vezi un câine bătrîn... a pățit ceva!

Calpurnia oftă zgomotos.

— N-am acum timp de pierdut cu bandajarea picioarelor tuturor câinilor. E o fașă colo-n baie, ia-o și pansează-l tu singur.

Jem scutură însă capul:

— Nu, Caly, e bolnav. E ceva rău cu el.

— Ce face, încearcă să-și prindă coada?

— Nu, uite cum face.

Și Jem căscă gura ca un pește pe uscat, încovoie umerii și își răsuci corpul.

— Uite-așa umblă, dar nu în joacă.

— Ce-s bazaconiile astea, Jem Finch? strigă Calpurnia.

Vocea îi devenise aspră.

— Nu-s bazaconii, Caly, ți-o jur.

— Fugea?

— Nu, se tîra, și atît de încet, că abia se observă. Vino încoace.

Calpurnia se spală pe mîini și ieși după Jem în curte.

— Nu văd nici un câine, zise ea.

Ne urmă pînă dincolo de casa Radley și se uită în direcția spre care arăta Jem. De la distanța asta, Tim Johnson apărea ca o pată mică, totuși se mai apropiase. Umbla aiurea, ca și cum labele din dreapta i-ar fi fost mai scurte decît cele din stînga. Îmi amintea de un automobil împotmolit în nisip.

Lunea următoare, după masă, Jem și cu mine urcam treptele înalte de la intrarea casei doamnei Dubose. Găsind ușa neîn-cuiată, o luarăm pe coridor. Jem, înarmat cu *Ivanhoe* și plin de cunoștințe superioare, bătu la a doua ușa din stînga.

— Doamnă Dubose! strigă el.

Jessie deschise ușa de lemn și trase zăvorul celei dintre jaluzele.

— Tu ești, Jem Finch? întrebă ea. Ai venit cu surioara ta! Nu știi dacă...

— Să intre amîndoi, Jessie, auzirăm glasul doamnei Dubose.

La care Jessie se conformă și se duse la bucătărie. Un iz apăsător ne lovi de îndată ce pășirăm pragul. Era un iz pe care-l simțiserăm deseori în casele bătrînești mîncate de ploi, cu lămpi de ulei și cărbune, cu lighene și vase în care picura apa din bagdadie și cu cearșafuri din pînză de casă nealbită. Mirosul acesta mă punea totdeauna în gardă, mă alarma, mă înfricoșa.

Într-un colț al camerei era un pat de alamă, iar în pat – doamna Dubose. M-am întrebat dacă nu cumva isprăvile lui Jem o aduseseră acolo și, pentru o clipă, mi se făcu milă de ea. Zăcea sub un vraf de pături și avea un aer aproape prietenos.

Lîngă pat era un lavoar cu placă de marmură, pe care am deslușit un pahar cu o linguriță într-însul, o seringă cu toartă roșie, o cutie cu vată și un ceas deșteptător de oțel pe trei picioare subțiri.

— Vasăzică, ai adus-o și pe sora ta aia mică și nespălată, hai? rosti ea în chip de salut.

Jem răspunse calm:

— Sora mea nu-i nespălată, iar eu nu mă tem de dumnea-voastră.

Am observat însă că genunchii îi tremurau.

Mă așteptam la o ripostă furibundă, cînd colo, se mulțumi să-i spună:

— Poți să-ncepi să citești, Jeremy.

Frate-meu se așeză pe un scaun de trestie și deschise *Ivanhoe*. Am tras și eu un scaun și m-am așezat alături de el.

— Vino mai aproape, comandă doamna Dubose. Aici, lîngă pat.

Traserăm scaunele înainte. Niciodată n-o văzusem de atît de aproape, și dorința mea cea mai fierbinte ar fi fost să-mi împing scaunul înapoi.

Era înfiorătoare. Pielea ei avea culoarea unei fețe de pernă murdare, la colțurile gurii umede se prelingeau, ca de pe un ghețar, picături care se adunau în gropile adînci din jurul bărbiei. Avea pe obraji pete vinete, ale unei vechi boli de ficat, iar din mijlocul ochilor apoși te fixau niște pupile negre. Mîinile i se arătau noduroase, cu pielea crescută peste unghii. Placa dentară inferioară lipsea, și buza de sus ieșea mult înainte; din cînd în cînd își întindea buza de jos spre placa dentară superioară, iar bărbia o urmărea în această mișcare, din care pricină saliva se scurgea mai repede.

De acum încolo m-am ferit cît am putut să mă uit la ea. Jem redeschise cartea și începu să citească. Am încercat să-l urmăresc, dar citea prea repede. Cînd dădea de un cuvînt necunoscut, îl sărea, însă doamna Dubose îl prindea imediat și-l silea să-l silabisească. Citi așa vreo douăzeci de minute, timp în care examinam căminul pătat de funingine, priveam pe fereastră, oriunde, numai la ea nu. La un moment dat am băgat de seamă că deși Jem continua lectura, întreruperile doamnei Dubose se răreau; o frază rămase chiar neterminată. Ea nu mai asculta.

Mi-am aruncat ochii spre pat.

I se întîmplase ceva. Era complet întinsă pe spate, cu plapuma trasă pînă peste bărbie, de i se zăreau numai capul și umerii. Capul se clătina încet ba la dreapta, ba la stînga. Din cînd în cînd, căsca gura și puteam vedea limba unduind slab. Firișoare de salivă i se adunau pe buze; le trăgea înăuntru, apoi iarăși deschidea gura. Gura aceea părea să aibă o viață proprie. Se mișca independent de restul corpului, înăuntru și-n afară, precum cavitatea dintre capacele unei scoici în timpul refluxului. Cînd și cînd emitea cîte un „Pt“, ca o substanță vîscoasă care dă în clocot.

L-am tras pe Jem de mîneacă.

Se uită întîi la mine, apoi la pat. Clătîindu-se, capul ei se întorcea tocmai spre noi, și Jem o întrebă:

— Doamnă Dubose, vă simțiți bine?

Dar ea nu-l auzi.

Soneria deșteptătorului zbîrnîi strident, și noi înmărmurirăm de spaimă. După un minut, cu nervii exasperați, eram în stradă, îndreptîndu-ne spre casă. N-o luaserăm la fugă: ne expediase Jessie, care intrase în odaie înainte ca soneria deșteptătorului să se fi oprit. Ne împinsese afară zicîndu-ne:

— Ssst, hai, duceți-vă acasă.

La ușă, se oprise, șovăind.

— Trebuie să-și ia doctoria, ne lămurise ea.

În timp ce ușa se închidea în urma noastră, am văzut-o îndreptîndu-se în grabă spre patul doamnei Dubose.

Era doar patru fără un sfert cînd am ajuns acasă, așa că ne-am mai făcut de lucru prin curte, jucînd fotbal cu pietricelele, pînă la venirea lui Atticus. El îmi aduse două creioane galbene, iar lui Jem o revistă ilustrată de fotbal, ceea ce reprezenta, cred, o recompensă tacită pentru prima noastră ședință cu doamna Dubose. Jem îi povesti cum a decurs.

— Și v-a speriat? se interesă Atticus.

— Nu, sir, răspunse Jem, dar e atît de scîrboasă... Are crize sau așa ceva. Scui pă întruna.

— Nu-i vina ei. Oamenii bolnavi nu sînt întotdeauna plăcuți la vedere.

— Pe mine m-a speriat de-a binelea, am crezut de cuviință să declar.

Atticus mă privi pe deasupra ochelarilor:

— Știi, tu nu ești obligată să-l însoțești pe Jem.

A doua după-amiază petrecută în casa doamnei Dubose a fost ca și prima, tot astfel și cea următoare, pînă cînd, treptat, se formă un șablon: totul începea normal – adică doamna Dubose îl hărțuia cîtva timp pe Jem cu subiectele favorite, cameliile ei și simpatia tatei pentru cioroi; puțin cîte puțin devenea tăcută, apoi se detașa de noi. Deșteptătorul suna, Jessie ne poțtea afară, și ziua, în rest, era a noastră.

— Atticus, întrebai eu într-o seară, ce-i aceea „ciorlingău“?

Fața lui Atticus deveni gravă.

— Ți-a spus cineva așa?

— Nu, dar doamna Dubose îți zice așa. Se aprinde în fiecare după-amiază când îți zice așa. La fel mi-a spus Francis de Crăciun – atunci am auzit pentru prima dată cuvântul.

— Din cauza asta l-ai luat la bătaie? mă cercetă Atticus.

— Da, sir...

— Atunci, de ce mă întrebi ce înseamnă?

Am încercat să-i explic că nu atît ceea ce spusese Francis, cît felul cum o spusese mă făcuse să-mi ies din fire.

— Era ca și cînd ar fi zis „mucosule“, sau așa ceva.

— Ascultă, Scout, „ciorlingău“ este una dintre acele expresii care nu înseamnă nimic, întocmai ca și „mucos“. E greu de explicat – oamenii de nimic, ignoranții, o întrebunțază cînd cred că cineva îi favorizează peste măsură pe negri. Așa obișnuiesc unii dintre noi, cînd vor să califice pe cineva, să folosească fel de fel de expresii comune și urîte.

— Atunci, tu nu-i iubești cu adevărat pe negri, nu-i așa?

— Ba-i iubesc. Mă străduiesc cît pot să-i iubesc pe toți oamenii... dar nu totdeauna mi-e ușor. Copila mea, nu e niciodată o insultă ca cineva să-ți spună ceea ce socoate a fi o injurie. Îți arată doar cît e de josnic, fără să te poată jigni. Așa că nu te lăsa impresionată de doamna Dubose. Are ea destule necazuri ale ei.

Peste o lună, într-o după-amiază, în timp ce Jem își croia drum prin sir Walter Scout (cum îi spunea el), iar doamna Dubose îl corecta la tot pasul, cineva bătu la ușă.

— Intră! strigă ea.

Intră nimeni altul decît Atticus! Se apropie de pat și luă mina doamnei Dubose.

— Am venit de la serviciu și nu i-am găsit pe copii, zise el. Mi-am închipuit că sînt aici.

Doamna Dubose îi surîse. Puteai să mă tai, că tot nu pricepeam cum de avea tăria să stea de vorbă cu el, cînd părea că-l urăște atît de mult. Or, ea îi spuse:

— Știi cît e ceasul, Atticus? Exact cinci și paisprezece minute. Deșteptătorul e pus să sune la cinci și jumătate. Vreau să știi lucrul acesta!

Brusc, mă luminai: zi după zi stăteam tot mai mult la doamna Dubose, în fiecare zi deșteptătorul suna cu câteva minute mai târziu, iar ea era în plină criză ori de câte ori zbîrniia ceasul. Azi îl hărțuia pe Jem de aproape două ore, și încă nu părea dispusă să intre în criză, ceea ce mă făcu să mă simt iremediabil prinsă într-o capcană. Deșteptătorul dădea semnalul eliberării noastre; ce ne facem dacă într-o zi nu mai sună deloc?

— Am impresia că nu i-au mai rămas lui Jem decât vreo câteva zile de citit, rosti Atticus.

— Cred că numai o săptămînă, răspunse ea, exact atîta cît trebuie ca să fiu sigură...

— Bine, dar... vru să obiecteze Jem.

Atticus ridică mîna și Jem amuți.

Pe drumul spre casă, frate-meu îi mai aminti că fusese vorba de o lună, că luna trecuse și că asta nu era cinstit.

— Încă o săptămînă, fiule, decise Atticus.

— Nu.

— Ba da.

Săptămîna următoare ne-am înființat iar la doamna Dubose. Deșteptătorul nu mai suna, și doamna Dubose ne concedia cu un „Ajunge” –, dar atît de târziu, încît la înapoiere îl găseam pe Atticus citindu-și ziarul. Deși crizele nu s-au mai repetat, ea rămăsese aceeași: cînd sir Walter Scott se pierdea în descrierea amănunțită a fortificațiilor și a castelelor, se plectisea și începea să se lege de noi:

— Jeremy Finch, ți-am spus c-ai să regreti că mi-ai distrus cameliile. Îți pare rău acum, nu-i așa?

Jem răspundea că sigur că-i pare rău.

— Ai crezut c-ai să-mi dai gata tocmai Zăpada-de-pe-Munte, nu-i așa? Ei bine, Jessie zice că vîrfurile se reface. Data viitoare însă ai să-i vii tu de hac, nu-i așa? Ai s-o smulgi de tot, din rădăcini, este?

Iar Jem o încredința că întocmai așa va proceda.

— Mie să nu-mi mormăi, băiete! Sus capul și spune răspicat: „da, doamnă”. Dar nu cred că-ți va mai veni la îndemînă – cu taică-tău care e ceea ce e.

Jem ridică bărbia și o fixă pe doamna Dubose cu o privire inexpressivă. În decursul acestor săptămîni se învățase să-și

compună un aer de interes politic și degajat, cu care riposta la cele mai crude atacuri.

În sfârșit sosi și ziua cea din urmă. Când, într-o după-amiază, ne spuse ca de obicei „Ajunge“, adăugă:

— Și asta-i tot. La revedere.

Se terminase! Am coborât trotuarul în goana mare, zburdînd, țopăind și chiuind.

Era o primăvară tare frumoasă: zilele creșteau și aveam mai mult timp de joacă. Gîndurile lui Jem erau absorbite mai ales de performanțele fiecărui jucător de fotbal din echipele universitare ale țării. Seară de seară, Atticus ne citea pagina sportivă a ziarelor. S-ar putea ca anul acesta Alabama să participe din nou la Cupa Rose, judecînd după perspectivele pe care le avea. Într-o seară, Atticus tocmai ajunsese la mijlocul rubricii lui Windy Seaton, cînd sună deodată telefonul.

Răspunse, apoi se îndreptă spre cuierul de pălării din antreu, spunîndu-ne:

— Mă duc puțin pînă la doamna Dubose; nu stau mult.

Zăbovi însă mult, chiar și după ora noastră de culcare. Când, în sfârșit, se întoarse, ținea în mînă o cutie de bomboane. Se așeză pe un scaun din salon și puse cutia jos, lîngă el.

— Ce voia? îl întrebă Jem.

N-o mai văzuserăm pe doamna Dubose de mai bine de o lună. Nici pe verandă nu se mai ivise, cînd treceam noi pe acolo.

— A murit, băiete, răspunse Atticus. A murit acum cîteva minute.

— Ah, rosti Jem simplu. Bine.

— „Bine“ e corect spus, întări Atticus. Nu se mai chinuiește. Era bolnavă de multă, multă vreme. Fiule, tu nu știai ce fel de crize avea?

Jem clătină capul.

— Doamna Dubose era morfinomană. De mulți ani lua morfină împotriva durerilor. Așa-i prescrisese medicul. Ar fi trăit cu morfină tot restul vieții, și-ar fi închis ochii fără să sufere atîta, dar nu-i stătea deloc în fire...

— Cum adică? întrebă Jem.

— Cu puțin înainte de escapada voastră, explică Atticus, m-a chemat ca să-și facă testamentul. Doctorul Reynolds îi spusese